

**MİSYONERLERİN KIRGIZİSTAN'DA DAĞITTIĞI BAZI KİTAPLARIN
ŞEKİL VE MUHTEVA AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

**Evaluation Of Some Books Distributed By Missionaries In
Kyrgyzstan In Terms Of Form And Content**

Dr. Kemal POLAT*

ÖZET

Günümüzde Türkiye ve Orta Asya'da misyonerlik faaliyetleri sistemli ve etkili bir şekilde sürdürülmektedir. Orta Asya ve Kırgızistan'da misyonerlerin faaliyet metotlarının en önemlilerinden biri, bölge halkının dilinde yayınlanan İncil başta olmak üzere, halkın kendi kültür ve inançlarını konu alan, Hıristiyanlığı öven kitap, kaset ve broşürleri ücretsiz olarak dağıtmaktır. Bu makalede söz konusu kitaplardan ikisi ele alınacak, şekil ve muhteva açısından değerlendirilecektir. Ayrıca misyonerlik faaliyeti ile ilgili gözlemlerimize de yer verilerek, bazı öneriler sunulacaktır.

Ele alacağımız kitaplardan “*Ala Toodogu Kırk İz*” adlı kitap, inkültürasyon metodunun çok çarpıcı bir örneğini teşkil etmektedir. “*Anın Atı Süyüü*” adlı kitapçık ise Türkiye’de basılmış olduğu için, bu bölgedeki misyonerlik faaliyetlerinin Türkiye ayağına dikkat çekme açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Misyonerlik, Kırgızistan, Orta Asya, Inkültürasyon, Metod.

ABSTRACT

Currently, missionaries conduct systematic and effective missionary activities in Turkey and the Central Asia. One of the most important methods employed by missionaries in the Central Asia and Kyrgyzstan is to distribute Gospels, books which deal with local cultures and beliefs and praises Christianity, tape cassettes, and brochures in the language of the local people. The study treats two such books and evaluates them in terms of form and content. It also contains our observations concerning missionary activities, giving some suggestions.

The first of the books we will examine is “*Ala Toodogu Kırk İz*,” which is a very striking example of inculturation method. The other book, “*Anın Atı Süyüü*,” has been published in Turkey, and therefore, it sheds lights on the role of Turkey in regional missionary activities.

Keywords: Missionary, Kyrgyzstan, Central Asia, Inculturation, Method.

* Atatürk Ü. İlahiyat Fak., Felsefe ve Din Bilimleri Böl., Dinler Tarihi Anabilim Dalı Öğrt. Üyesi
Not: Bu çalışma, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı işbirliği ile 15-17 Nisan 2005 tarihlerinde Çanakkale’de düzenlenen “*Türk Dünyasında Misyonerlik*” Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuş, daha sonra makale haline getirilmiştir.

Giriş

Günümüzde Türkiye de dâhil olmak üzere, özellikle Orta Asya'da bulunan Türk Devlet ve Topluluklarında misyonerlik faaliyetleri sistemli ve etkili bir şekilde sürdürülmektedir. Aslında bu faaliyetler, daha Gorbaçov döneminde, "Perestroika"(yeniden yapılanma) ve "Glasnost" (açıklık) uygulamaları sonrasında başlamıştır. Bu politikaları bir fırsat bilen misyonerler, SSCB'nin dağılmasından önce, hangi topluma ne tür bir misyonerlik faaliyetinin uygulanacağıyla ilgili planlarını hazırlamışlardır¹. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte misyonerlik faaliyetleri için oldukça yeni ve boş bir alan açılmıştır

Günümüzde Orta Asya ve Kırgızistan'da misyoner faaliyetlerine imkân hazırlayan bazı sebepler mevcuttur. Bunları çok yönlü olarak ele almak gerekmektedir. Bunlar arasında, özellikle Sovyet dönemindeki uygulamalardan kaynaklanan dinî bilgi boşluğu ve eksikliği, yeterli niteliklere sahip Müslüman din görevlilerinin bulunmayışı, dinî eğitim veren kurumların çağın şartlarına göre kendini yenileyememiş olması, halkın, özellikle genç nüfusun içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar ve gelecek endişesi, batı kültürüne karşı duyulan hayranlık, bilim ve eğitim kurumlarının kaynak ihtiyacı, misyonerlerin kazandığı yerli halk desteği yer almaktadır. Ayrıca hükümetin ve yerel idarelerin din ve kültür siyasetindeki belirsizlikleri, özellikle yasal düzenlemeler ve bu düzenlemelerdeki boşluklar misyonerlerin faaliyetlerine imkân hazırlayan en önemli faktörler arasında zikredilmektedir².

Misyonerlerin bölgedeki faaliyet metotlarının en önemlilerinden biri, misyoner gruplar tarafından bölge halkının dilinde yayınlanan İncil başta olmak üzere, halkın kendi kültür ve inançlarını konu alan, Hıristiyanlığı öven, İsa'nın kurtarıcı olduğunu vurgulayan kitap, kaset ve broşürleri halka ücretsiz olarak dağıtmaktır. Söz konusu kitapların içeriği ve anlatım dilinin okuyucuların eğitim düzeyine uygun olmasına özen gösterilmekte, bu tür eserler çarşıda pazarda ve halkın yoğun olduğu yerlerde dağıtılmaya çalışılmaktadır. Bu cümleden olmak üzere makalemizde söz konusu kitaplardan ikisi ele alınacak, şekil ve muhteva yönünden değerlendirilecektir.

Bu kitapların seçilmesinin nedeni olarak şunları kaydetmek mümkündür. Bilindiği gibi misyonerler çağın gereklerine, durum ve şartlara göre değişik yöntem, metod ve uygulamalara başvurmaktadırlar. Son yıllarda geliştirilen ve

¹ Bk. Mustafa Erdem, "Misyonerlik ve Kırgızistan'da Misyoner Faaliyetler", *Dinî Araştırmalar*, C. 1, S. 3, Ocak-Nisan 1999, s. 29.

² Bkz. Seyfettin Erşahin, III. İslam Şurasındaki Konuşması, *III. Avrasya İslam Şurası*, Ankara, 2002, s. 161-170; Bk. Durmuş Arık, "Küreselleşme Sürecinde Kırgızistan'da Misyoner Faaliyetleri Üzerine Bir İnceleme", *Dinî Araştırmalar*, C. 6, S. 17, Eylül-Aralık 2003, s. 342.

oldukça etkin olarak kullanılan metotlardan birisi de inkültürasyon³ metodudur. Ele alacağımız kitaplardan *Ala Toodogu Kirk İz* adlı kitap, inkültürasyon metodunun çok çarpıcı bir örneğini teşkil etmektedir⁴. *Anın Atı Süyüü* adlı kitapçık ise Türkiye’de basılmış olduğu için, Orta Asya’daki misyonerlik faaliyetlerinin önemli bir özelliğine işaret etmekte, bu bölgedeki misyonerlik faaliyetlerinin Türkiye ayağına dikkat çekme noktasında önem arz etmektedir.

Ana hatlarıyla bu kitaplarda, Hıristiyan değerlerinin ve kültürünün propagandası yapılmakta, hatta Kırgız kültüründe daha önceden Hıristiyanlıkla ilgili unsurların bulunduğu ileri sürülerek, bunlar geliştirilmeye ve canlandırılmaya gayret edilmektedir. Böylece Kırgız kültürü ve değerleri etrafında oluşmuş dünya görüşü tahrip edilerek değiştirilmeğe çalışılmaktadır. Zira bir toplumun millî ve manevi kültür alanı değişmeğe karşı en mukavemetli olan kısımdır. Bu tür millî kültür unsurları yerli halkı ya da toplumu diğer toplumlardan ayıran sembolik bir kıymet ve özellik arz eder. Bu yüzden kültürün bu sert kısmını değiştirebilmek için bu nevi bir hazırlık yapmak zorunludur. Dolayısıyla bu noktada iki amaçtan söz edilebilir. Birincisi önce bu unsurları herhangi bir şekilde benzetme, değiştirme ya da tahrip etmek suretiyle sonra meydana getirilmek istenen esas değişmelerin kolaylaştırılmasını sağlamaktır. İkincisi ise Hıristiyanlıkla Kırgızların bu sembolik kültür unsurları arasında benzerlikler bulmak suretiyle kabullenmeyi sağlamaktır. Böylece Kırgız kültürünü Hıristiyanlığa adapte etme girişiminde bulunulmakta, halka bu yönde mesajlar verilmektedir. Daha da ileri gidilerek aslında Kırgızların Hıristiyan olduğu, sonradan değişme gösterdikleri zikredilmektedir.

Bu kitaplardan birisi “*Ala Toodogu Kirk İz*”dir⁵. Kitap, daha henüz kapağında Kırgız kültürünün vazgeçilmez unsurlarına yer vermekte, Kırgız örf âdet ve inançlarını anlatan bir eser görünümü arz etmektedir. Nitekim Bişkek’te bir kitap evine “Kırgız örf âdetleriyle ilgili kitap var mı?” diye sorduğumuzda, yayınevi sahibi “Dün tam size göre iyi bir kitap geldi” demiş, bu kitabı

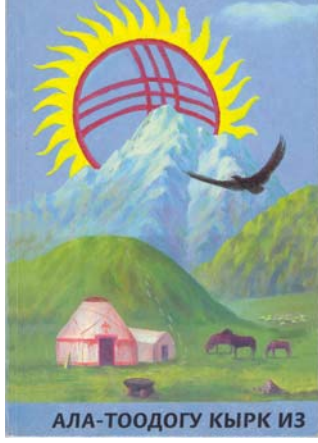
³ **İnkültürasyon:** Bu kavram, farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Asıl anlamlarından birisi de, "bir mahalli kiliseye ait Hıristiyan tecrübesinin o bölge toplumunun kültürüyle bütünleşmesi, kaynaşmasıdır". Ayrıca inkültürasyon, "insanlığı içten dönüştürme ve onu yenileme" ya da "İncil ve Hıristiyanlığın değerlerini diğer kültürlerle aşılama veya kültürlerin bu değerlere adaptasyonu" anlamlarına da gelmektedir. (A. Roest Crolius, "İnkültürasyon", çev. Ali İsrâ Güngör, *Dini Araştırmalar*, C. 1, S.1, Mayıs 1998, s. 103). Bu kavram Papalığın 1965 sonrası diyalog girişimlerinin sonucunda resmen tanınmış ve bütün dünyada misyolojinin en önemli bir unsuru olarak yürürlüğe konulmuştur. İnkültürasyonla Vatikan’ın kastettiği, “Karşı kültürlerin içine Hıristiyan unsurları koyma”dır. Kırgızistan’da bunun tezahürlerine çokça rastlanmaktadır.

⁴ Bu konuda başka örnekler için bk. Sönmez Kutlu, “Sovyet Sonrası Dönemde Türkistan’da Misyojoloji ve İnkültürasyon (Kırgızistan Örneği)”, *Hıristiyanlık (Dünü, Bugünü ve Geleceği), Dinler Tarihi Araştırmaları III*, Ankara, 2002, s. 435–446.

⁵ Rısbek, *Ala Toodogu Kirk İz (Angemeler Cıynagı)*, Bişkek, 2000.

-300- K. POLAT: Misyonerlerin Kırgızistan'da Dağıttığı Bazı Kitapların Şekil ve Muhteva Açısından Değerlendirilmesi

göstermiştir.

Söz konusu kitap, bir ithaf yazısıyla başlamakta ve şöyle denmektedir: “Peygamber denenler çok. Bu kitap sizlere hepsinden yakın duran, sizin ana dilinizi bilip, Kırgız’ın yaşamını tecrübe eden, Kırgız örf âdetlerine doğrudan katılan, uyan peygambere ithaf olunur.”

Görüldüğü gibi, bu kitabın ithaf edildiği peygamberin ismi her ne kadar zikredilmese de, kitabın içeriğinden bunun İsa olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla İsa’nın Kırgızlara en yakın, hatta onlardan biri olduğu ve yaşamlarını paylaşıp, örf âdetlerini uyguladığı ifade edilerek, bir ünsiyet peyda edilmeğe, İsa ile Kırgızlar arasında kültürel ve duygusal bir bağ kurulmaya çalışılmıştır.

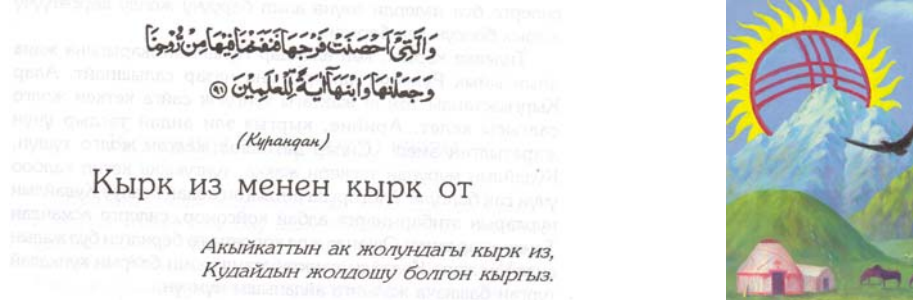
Kitaba “giriş söz” ve “söz başı” diye iki önsöz yazılmıştır. Önsözde yazar tarafından kitabın yazılış sebebi ve kimler için yazıldığı açıklanmakta, “Ben bu hikâyeleri Kırgız olmaya razı olan dostlarım için yazdım” denmektedir. Kitapta zikredilen fikirlerin, Kırgızlara yeni görünebileceğini dile getiren yazar, kendisinin örf âdetleri Kırgızlardan öğrendiği, bu fikirlerin ve bu hikâyelerin özünün Kırgız kültüründe mevcut bulunduğun vurgulamaktadır. Dolayısıyla yazar kendisinin sadece bu fikir ve olaylar üzerindeki tozu kaldırdığını ifade etmektedir. Kitabın kimler için yazıldığını zikrederken, aksakallardan-çocuklara, kadınlardan-kızlara, askerlerden din görevlilerine kadar geniş bir yelpaze çizilmekte ve kitabın özellikle Kırgız ruhuna uygun yazıldığı vurgulanmaktadır.

Yazarın okuyuculardan iki isteği vardır. Birincisi bu kitabı baştan sona okuyup bitirmeleridir. Diğeri ise, konumuz açısından daha çok önem arz etmektedir. Zira yazar bazı kişilere bu kitabın verilmemesini istemekte, şöyle demektedir: “Bu kitabı öz-ata babalarının dinini satanlara, yabancı akımlara

kapılıp gidenlere, yabancıların gözetimi, idaresi altında olanlara, Ala Too'nun huzurunu bozanlara vermeyiniz diye rica ediyorum. Onlar Ala Too'nun kutsallığını düşünüp görmüyorlar, Onlar benim birinci kitabıma karşı çıkıp, Boz Üy'ün kutsallığını hiçe sayıyorlar. Katı sözlerimin sebebi: Bir yaratan Kудay'ı Kırgız eline yardım eden Manas Atayı izlemesek, bulmazsak, O'na tazim kılmasak onun nurunu başkalarıyla bölüşmezsek olmuyor. Kудay'ın Kırgızistan'a verdiği ak batası (iyi dilekleri, hayırlı duaları) çok halklara erişsin. Amin”

Bu önsözde yazılanlara balkıdığına anlaşılıyor ki, yazar bu yazılanların Kırgız halkı tarafından kabul görmeyeceğinin, eleştirileceğinin farkındadır. Bu da onun ileri sürdüğü düşüncelere meşruiyet kazandırmak, muhtemel tepkileri önlemek için bu satırları yazdığı fikrini çağrıştırmaktadır. Aslında kanaatimize, kitabın yazarı olarak belirtilen Rısbek, takma bir isimdir. Soyadı da yoktur. Dolayısıyla kitabın yazarı da belli değildir. Belki bu isim de, burada anlatılanlar da bir senaryodan, uydurmadan ibarettir. Kanaatimize göre bu kitap Kırgız halkını Hıristiyanlığa yöneltmek için, misyoner teşkilatları tarafından yazılmıştır.

Önsözleri kısaca değerlendirdik. Takdir edersiniz ki bir makalede, kitabın tamamını ele alıp, incelemek mümkün değildir. Zaten bütün konularda temel espri aynı olduğu için burada kitaptaki bazı başlıkları ele alarak, incelemek istiyoruz. Kitabın dış kapağında yer verilen izlerle ilgili olarak içinde “*Kırk iz ile kırk ateş*” adlı bir konuya yer verilmiştir.

şekilde görüldüğü gibi, başlık, bir Kur'an ayetiyle⁶ başlamakta, şu beyite yer verilmektedir.

*Hakikatin ak yolundaki Kırk iz
Tanrı'nın dostu olan Kırgız.*

⁶ “O, ırzını korumuş olan (Meryem)î de an. Biz ona ruhumuzdan üfledik. Onu ve oğlunu cümle âlem için bir ibret kıldık” (Enbiya 91)

Başlığın devamında bu izlerle ilgili olarak şu bilgiler verilmektedir: *“Ruh, güçlüklerden dolayı oldukça karanlık dünyayı bırakıp, Kuday’ın(Tanrı’nın) aydınlığına, ışığına geri dönmenin zamanı geldiğini bilir, bu yüzden özü ile bir yapıp, ebediyete erdiren yolu bulmaya yardım etmek için örf âdetleriniz, e soyunuza ve hanlarınıza müsaade etti. Bence Kuday’ın, sizlerin yerinizde, ülkenizde olduğunu gösteren kırk büyük iz (ve cansız/solgun küçük izler) var. Bizim, özünün başlangıcına alıp götürülen bu izleri buluşumuz gerekir. Bizim gerçek, yaşayan Kuday’ı bulmamız lazım. Kuday’ı can dili ile sadakatle, teslimiyetle izleyenlerin onu kesinlikle bulacağını Kuday’ın özü vaat etmiştir. Kudretli Kuday’ın bu büyük kırk izi milli bayrağımızın resmindeki boz- üyün üst kısmını çeviren kırk kızgın ışıktan açıkça görülmektedir. Kuday bu izleri sizlere özüne alıp götürülen yolu gösteren ışık olsun diye vermiştir.*

*Bu dileğe karşı çok insanlar Kuday’ın ışığına ve O’nun çağrısına bakmamıştır. Onlar Kırgızistan’ı aşağı tarafta uçuruma, batağa giden yola salmak istiyorlar. Açıktır ki Kırgız halkı böyle bir takdir için yaratılmamıştır. Sizlerin de işte o yalan yola düşüp, Kuday’ın nurundan ters tarafa, uçuruma düşüp kalmamanız için uyanık olunuz. Yukarıda söylenen gerçekten değerli Kuday’ın nurlarını itibarınıza almazsanız gökten Tanrı size kahreder. O zaman yol göstermeye verilen bu alevin sizleri ve Kuday’ı tanımayan başkaca aleve dönüşmesi mümkün”⁷ denerek bu durum İncil ifadeleriyle desteklenmekte⁸, atasözlerinden de faydalanılarak *“Kolgo tüşgen koyondu koe bergen bolobu”* (Ele düşen tavşanı salıveren olur mu) sözü zikredilmekte, şöyle devam edilmektedir: *“Elinize düşen mutluluk kuşunu tutup bırakmayın Kırgız eli uykudan uyanın, Kuday, Ruhunun işte bu kırk büyük izini verdi onu bulma günü bugün. Bu izler, sizlerin halkınızın, elinizin üstünde parlayıp, nurunu dökmektedir. Bugün Kuday’ın ulu çağrısını kabul edecek gün”⁹**

Yukarıdaki metinde görüldüğü gibi, yazar tanrı diye nitelediği İsa’nın Kırgızistan’da, Kırgızlar arasında bulunduğunu iddia etmekte, buna kırk büyük iz ve bazı küçük izlerin işaret ettiğini ifade etmekte, kırk büyük iz olarak Kırgız bayrağının etrafındaki kırk ışını göstermektedir. Bu, gerçekle hiçbir alakası olmayan, tamamen çarpıtılmış bir iddiadır. Zira Kırgızların halk inançları ve resmî kabullerine göre bu kırk ışın onların kırk kabilesine işaret etmektedir. Nitekim Kırgızların resmi kaynaklarında bu konuda şöyle denmektedir:

⁷ Bk. Rısbek, *Ala Toologu Kırk İz*, s. 13–14.

⁸ “Beşinci melek tasını canavarın tahtına boşalttı. Canavarın egemenliği karanlığa gömüldü. İnsanlar ıstırdan dillerini ısırıyorlar. İstırap ve yaralıdan ötürü göğün tanrısına küfredtiler. Yaptıklarından tövbe etmediler” (K. Mukaddes, Vahiy, 16/8–9)

⁹ Bk. Rısbek, *Ala Toologu Kırk İz*, s. 14.

Kırgızistan Bayrağı 3 Mart 1992 yılında parlamentoda kabul edilmiştir. Kırmızı zemin üzerinde sarı güneş, bolluk ve bereketi; 40 ışın, 40 Kırgız kabilesini; ortada güneş üzerindeki çapraz 3 parçalı bölüm geleneksel Kırgız çadırının üst bölümünde bulunan ve bakıldığında içeriden güneşin görüldüğü “Tündük” ü temsil etmektedir¹⁰.

Metin de dikkati çeken hususlardan biri de, İsa’yı kabul etmeyen birçok insan olduğuna işaretten sonra, onlar karalanmakta, Kırgızistan’ı batırmak istedikleri ileri sürülmekte ve daha da önemlisi onlar, tehdit edilerek Tanrı’nın onları kahredeceği, bayraklarındaki o ışınların onları yakan birer ateşe dönüşebileceği iddia edilmektedir.

Metnin bir ayetle başlatılması da misyonerlerin kullandıkları metot açısından dikkat çekicidir. Böyle yapmakla burada yazılanların Kur’an ayetlerinden mühlhem olduğu görüntüsü verilmeye çalışılmakta, böylece zikredilen fikrilerle meşruiyet kazandırılmak istenerek, esas niyet kamufle edilmektedir. Nitekim Orta Asya’da dış kapağında Kur’an yazılı İnciller dağıtıldığına şahit olmaktayız.

Metinde bir de Ruh’tan bahsedilmektedir. Yazar kitabın dış kapağında yer alan kartalı, İsa’ya giden izleri insanlara göstermek için gelen Kutsal Ruh olarak nitelemekte, böylece Kutsal ruhla, Kırgız kültüründe önemli bir yeri olan kartalı özdeşleştirerek, bir şekilde Kutsal ruhu, Kırgız kültürünün içine sokmaktadır. Yine Kırgız çadırında yer alan kartal, kitapta haç işareti şeklinde gösterilmiş, Boz-Üyün kapısının üstünde haç varmış gibi görünüm verilmiştir. Burada da inkültürasyon metodunun çok çarpıcı bir örneğini görmek mümkündür. Hâlbuki Bu kartalın Hıristiyanlıktaki Kutsal Ruhun sembolü olan kuşla (güvercin) şekil benzerliği dışında hiçbir alakası yoktur. Burada kartal, Kırgızistan’ın ülke sembolünü oluşturmakta ve aşağıdaki şekilde yorumlanmaktadır.

14 Ocak 1994 yılında Parlamento’da kabul edilen ülke sembolündeki kanatları açık kartal cömertliği, keskin bakışları ve gücü; dağlar, dağlık ülke olan Kırgızistan’ın yapısını, ortadaki göl ise doğanın güzelliğini, yaşam ve enerjinin kaynağını temsil etmektedir¹¹.

Kırgızlarda kartalın önemli bir yeri vardır. Onlar, beşiğe kartalın tırnağını, ükünün (puhu kuşunun) kanadını asarlar. Kartal, akıllılık, uyanıklık,

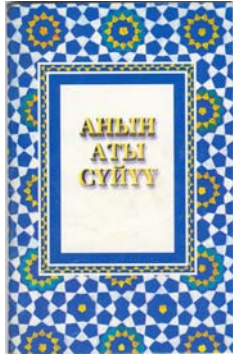
¹⁰ <http://www.manas.kg/index?id=124>

¹¹ <http://www.manas.kg/index?id=124>

basiretin; ükü ise sağlamlık, uzun ömürlülük, sabırlılık, bilgiçlik ve bilimin sembolüdür. Doğum yapan kadının sıkıntısını hafifletmesi amacıyla yanına kuş getirirler. Kızların başlarına giydikleri şapkalarına ve gelinlerin başına kuşun genelde kartalın veya ükünün tüylerini takmaları da onları koruması, onlara talih getirmesi içindir¹².

Kitapta “Günün Nuru” adlı bir başlık mevcuttur. Yazar bu hikayeyi yazmasının sebebini açıklarken, Kırgızlar arasında uzun yıllardan beri İsa Mesih hakkında doğru olmayan, karanlık anlayışların hüküm sürdüğünü, bunun da Tanrı’yı kızdırdığını ifade etmektedir. Burada eskiden Kırgızları yöneten hükümdarları, Kırgız atalarını zalim olarak nitelemekte, onların ışıklarının cılız olduğunu, Kırgızları karanlıkta bırakıp, tarihin derinliklerinde kaybolduklarını, dolayısıyla Kırgızların onları terk edip İsa’ya uymaları gerektiğini söylemektedir¹³. Yani Kırgızların eski hükümdarlarını, ecdatlarını küçültmekte, ışıklarını zayıf olarak nitelemekte, İsa’nın ışığını ise güneşe benzetmektedir. Burada Misyonerlerin yine önemli bir metodu ortaya çıkmaktadır. Zira misyonerlerin yapmak istediklerinden biri de gittikleri ülkedeki insanları geçmişine düşman etmek, kötü niyet beslemelerini sağlamak, böylece kökünden koparmak ve soysuzlaştırarak kendi ağlarına düşürmektir.

Ele alacağımız ikinci kitap ise “*Anın Atı Süyüü*” adlı kitaptır¹⁴.

Kitap 1999’ da Türkiye’de Kırgızca, Rusça ve Özbekçe basılmıştır. Ancak Özbekçe baskısına sadece 1999 tarihi yazılmış, nerede basıldığı belirtilmemiştir. Kanaatimizce bu kitapçık da Türkiye’de basılmıştır. Ancak, Türkiye ile Özbekistan arasında o dönemlerde yaşanan siyasi kriz halinin, bölgedeki

¹² Geniş bilgi için bk. Kemal Polat, *Beşikten Mezara Kırgız Türkleri’nde Gelenek ve İnanışlar*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2005, s. 92–96.

¹³ Bk. Rısbek, *Ala Tođođu Kırk İz*, s. 18.

¹⁴ Said Turapov, *Anın Atı Süyüü*, Türkiye, 1999.

misyonerlik faaliyetlerine olumsuz etki edeceği düşünülmüş, halkın tepkisini çekmemek için Türkiye’de basıldığı yazılmamıştır.

Kitabın önsözünde bu kitabın adının böyle olmasının sebebi, okuyucuya kim ve ne hakkında hangi düşünceleri çağrıştırdığı, bu kitaptan ne bekledikleri, sevginin ne olduğu, hangi muameleleri içerdiği sorulmakta, “*Sizi fazla meraklandırmadan doğrudan şöyleyim ki, bu kitapçık, yeryüzünde gelip geçen en ulu insan, İsa Mesih hakkında*”, denerek İsa (a.s), yeryüzünün en ulu insanı olarak sunulmaktadır. Yine “*Bizimle birlikte bu kitabı okuyup bitirin, bu kitapta derecesi yüksek, kudretli Kuday’ın gücü, İsa’nın kim olduğu, yeryüzüne niçin geldiği ve sizi ne kadar çok sevdiği açıklanmaktadır. Tanrı sizin yardımcınız olsun*” diye bitirilmektedir.

Kitapta her fırsatta İsa’yı kabule çağıran yazar, bazı Kırgızların Hıristiyan olduklarına dair hikâyelere yer vermekte, hayatlarında meydana gelen değişikliklere değinmekte, böylece Hıristiyanlığın cazibesini artırma yoluna gitmektedir.

Nitekim “*İsa benim Münözümdü Özkörttü*” adlı bir konuya yer vermektedir¹⁵. Burada anlatıldığına göre, önceden sıradan bir hayat yaşayan bir kız, ergenlik çağına gelince, ailesinde sürekli kavgalar çıkmaya başlar, şiddetli geçimsizlik yüzünden, babası ile annesi ayrıldığı için çocuklar anneleriyle kalırlar. Yazarın ifadesine göre bu kızın kişiliği bozuktur. Kavgacı, bencil, başıboş, uyumsuz, insanlardan nefret eden bir yapıya sahiptir ve bu özelliklerinden nefret eden utanan biridir. Derken kafasında birtakım sorular belirmeye, hayatın her yönünü sorgulamaya başlar. Bu durum kendi ağzından şöyle ifade edilmektedir:

“*Niçin beni Kuday böyle yarattı? Deyip hiddetlenerek düşünüyorum. Yaptığım işlerde benim ne günahım var? Eğer ben bu günahları işlemeye devam etsem anluma yazılan bu olsa gerek. Herkesin yaşamı da bunun gibi. O zaman ben başkalarından iyi olmaya niçin gayret edeyim? Ben içimden gelen bu sesleri her ne kadar dinlememeğe gayret etsem de onların hepsi birlikte bana kötü işlerini gösterdi.*”

- “*Senin kötü şeylere düşmemen gerek*” diye ne zamandır içimden bir yumuşak bir ses söylemeye başladı. Senin bu dünyadan gideceğin vakit de gelecek o zaman bu yaptıklarından hesap verirsin.

- *Gideceğim zaman mı? Nerede? Ben nasıl geldim ki? Bundan sonra nereye gideceğim? Ben bu dünyada gün görüp durur muyum? Ben öldükten*

¹⁵ Bk. Turapov, *Anın Atı Süyüü*, s. 21–23.

sonra ne olacağım? Diyerek sorular sorup durdum. Fakat hiçbir şekilde cevap yok.

Bundan sonra ifade edildiğine göre bu kız üniversitede okurken bir gençle tanışır, bu sorular çerçevesinde İsa hakkında konuşurlar ve delikanlı İsa'nın Tanrıya götürülen tek yol olduğunu, ona uyarsa bu sıkıntılardan kurtulacağını, yoksa cehenneme gideceğini söyler. Kızın zihninde karmaşık düşünceler, çatışmalar, başlar epeyce bir tereddütlü ve sıkıntılı günler yaşadından sonra, İsa'yı kabul eder ve hayatının, tabiatının değiştiğini, içine sevinç geldiğini ifade ederek insanlara şöyle seslenir: Kuday'a yönelin günahlarımız için af dileyip İsa'yı yüreğinize kabul ediniz işte o zaman sizler ebedi hayata sahip olursunuz".

Görüldüğü gibi, bu hikâyede teolojik konular gündeme getirilmekte, insanların kafaları karıştırılma yoluna gidilmektedir. Normal bir Kırgız vatandaşının bu sorulara cevap vermesi, bu problemlerin altından kalkması mümkün değildir. Zira Kırgızların bu sorulara sağlıklı cevaplar verecek yeterli dinî eğitim aldığı söylenemez.

Kitapta "*İsa beni Albarstıdan Boşottu*" adlı bir başlık mevcuttur¹⁶. Burada anlatıldığına göre bir delikanlıyı on dört yaşından beri Albastı rahatsız edermiş. Her ne kadar Moldolara (imamlara) okutsa üfletse, doktorlara gitse de bu sıkıntıdan kurtulamamış. Derken köyündeki İsa taraftarları O'nun doğum günü münasebetiyle tören yapmışlar. Bu genç de o törene katılmış ve misyonerlerle tanışmış. Birtakım sorular ve tartışmalardan sonra genç, kendi problemini açmış ve "*Eğer sizlerin İsa hakkında söyledikleriniz doğru ise O beni Albarstıdan kurtarabilir mi?*" diye sormuş. Onlar, "*bir daha albastı rahatsız ederse İsa'nın ismini çağır O sana yardım eder*" demişler. Bir keresinde yine albastı, katı bir şekilde gelmiş ve genci çok sıkıştırmış, takati kalmayınca konuştukları aklına gelmiş ve "*İsa yardımı*" demiş, bundan sonra Albastının kendisini bıraktığını görmüş, bir daha da rahatsız etmemiş. Yıllardır ıstırap duyduğu bu sıkıntıdan kurtulup hürriyetine kavuştuğunu hissederek, İsa'yı kabul edip şöyle demiş "*Oo! İsa sen gerçekten diri tanrısın, kaç yıldır namaz kıldırıp, tedavi ettirdiler de yine göründü. Onların hiç birisi yardım veremedi. Senin sadece ismin Albastıyı kovup gönderdi. Teşekkür sana Teşekkür sen gerçek tanrısın!*". Hikâyenin sonunda "*İsa cehennemden Kurtaran, Kuday'a alıp götürülen Tek yol*" denerek, Kırgız halkı İsa'yı kabule çağrılmaktadır.

Görüldüğü gibi bu hikâyede Kırgızların yıllardır kabul edip, dört elle sarıldıkları İslam dinine saldırı, namazla alay ve hafife alma, din grevlilerini küçümseme söz konusudur. Dinî inançlar böyle hafife alındığı gibi, halk

---

¹⁶ Turapov, *Anın Atı Süyüü*, s. 24-32.

inançlarından da faydalanma yoluna gidilmiş, albastı¹⁷ konusu gündeme getirilmiştir.

Bu kitabın içindekiler muhakkak misyonerlik açısından ele alınması gerekli hususlardır. Ancak kitabın bizim açımızdan daha önemli bir özelliği vardır, o da Türkiye’de basılmış olmasıdır. Bu durum Orta Asya’daki misyoner faaliyetlerinin Türkiye’den, bilhassa İstanbul ve İzmir’den idare edildiği gerçeğini gözler önüne sermektedir. Bölgede karşılaştığımız misyonerlerden çoğunun çok güzel Türkçe bilmesi, Türkiye’de eğitim aldıklarını söylemesi de bu durumu desteklemektedir.

Gerçekten Türkiye, Orta Asya’daki misyonerlik faaliyetlerine bir anahtar teşkil etmektedir. ABCFM’in faaliyetlerini özetleyen 1800 tarihli *Bartlett raporunun ilk cümlesinde “Misyonerlik faaliyetleri açısından Türkiye Asya’nın anahtarıdır”* denmiştir¹⁸. Bilindiği gibi Papa II. J.Paul üçüncü bin yıla girerken yaptığı konuşmada “*Birinci bin yılda Avrupa’yı Hıristiyanlaştırdık. İkinci bin yılda Amerika ve Afrika’yı Hıristiyanlaştırdık. Üçüncü bin yılda Asya’yı Hıristiyanlaştıralım*” demiş¹⁹ bu sözyle Türkiye ve Türk Dünyası’nı hedef göstermiştir. Misyonerler, bu işaretten hareketle günümüzde Türkiye ve Türk Dünyasında faaliyetlerini hızlandırmıştır.

Geçtiğimiz yüzyılın sonunda dünyada meydana gelen olaylar, birçok ülkeyi hazırlıksız yakalamıştır. Özellikle Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla ortaya çıkan Türk Dünyası gerçeği batılı ülkelerin ilk aşamada Türkiye ile bağlantı kurmasını sağlamıştır. Zira Türkiye ile tarihi, kültürel ve fikrî ortaklığı olan, aynı dili paylaşan bu toplumlara yakınlaşmanın ve onlarla işbirliği kurmanın ancak Türkiye yoluyla olabileceği düşünülmüştür. Günümüzde de bu bölgelerdeki Misyonerlik faaliyetlerinde bölge halklarının Türkiye sevgisi ve Türkiye’ye yakınlık hislerinden faydalanma yoluna gidilmekte, faaliyetlerine meşruiyet kazandırılmaya çalışılmaktadır. Zira bazı hayal kırıklıkları yaşansa da genelde bölge halkı Türkiye’ye karşı besledikleri sevgi sebebiyle buradan zararlı bir fikir veya olayın geleceğini düşünmemektedir.

¹⁷ Türk dünyasında “al karısı”, “al”, “al kızı”, “albastı”, “albız”, “almış” vb. gibi isimlerle çağrılan albastı, Kırgızlar’da “*albarstı*” olarak isimlendirilmektedir. “Albastı” Kırgız mitolojisine göre boyu uzun ve ince, benzi sarı, saçları ve göğüsleri sallanan bir kız şeklinde algılanır. O, ateş yakıp saçlarını dağıtıp oturur, etrafında kızlar oynar. Türk dünyasının hemen her yerinde varlığına inanılan albastı, Kırgızlara göre âdeta koruyucu ruh Umay’ın zıddıdır. Üremenin ve çoğalmanın düşmanı gibidir. Daha çok lohusa kadınlara ve yeni doğan çocuklara zarar verdiği inandır. (Geniş bilgi için bk. Polat, *Beşikten Mezara Kırgız Türkleri’nde Gelenek ve İnanışlar*, s. 92–96)

¹⁸ Uygur Kocabaşoğlu, *Kendi Belgeleriyle Anadolu’daki Amerika*, Ankara, 1989, s. 29.

¹⁹ Bk. Bayram Küçüköğlü, *Türk Dünyasında Misyoner Faaliyetleri*, IQ yayınları, İstanbul, 2003, s. 179.

-308- K. POLAT: Misyonerlerin Kırgızistan'da Dağıttığı Bazı Kitapların Şekil ve Muhteva Açısından Değerlendirilmesi

Burada Kırgızistan'da misyonerlik faaliyetleriyle ilgili bazı gözlem ve değerlendirmelere yer vermek istiyoruz.

Müşahede ettiğimiz kadarıyla misyonerler, Orta Asya hakları arasında yukarıda ifade ettiğimiz gibi ilk etapta Türkiye'yi lehlerine kullanmaya gayret etmektedirler.. Belirli bir aşamadan sonra ise, Türkiye'yi kınama, aşağılama yoluna giderek, Türkiye'nin bölge halkı üzerindeki saygınlığını ve ağabeylik olgusunu kırmağa ve böylece halkı kendilerine bağlamaya çalışmaktadırlar. Kırgızların ve diğer Türk Cumhuriyetleri halklarının bu oyuna gelmemesi gerekir.

Bu bölgelerde misyonerler tarafından çok cazip ücret karşılığı İngilizce kurslar verilmektedir. Kurs, dört kurdan oluşmakta, ilk üç kurda teorik dil öğretme yoluna gidilmekte, dördüncü kur ise pratiğe ayrılmaktadır. Bunun için de çok iyi yetiştirilmiş misyoner görevliler tarafından bir aylığına öğrenciler çeşitli gezilere, kamplara götürülmekte orada kursiyerlerle özel ilgilenilmektedir. İşte burada öğrenciler daha iyi tanınmağa çalışılmakta, şahsiyet ve karakter bakımından müsait olanlar Hıristiyan yapılmaktadır. Bunlar, Avrupa ülkelerine götürülüp belirli eğitimlerden geçirilmekte ve sonra misyonerlik yapmaları için kendi ülkelerine gönderilmektedir.

Kırgızistan'da Hıristiyanlar en kalabalık alanlarda, en büyük salonlarda ve hatta stadyumlarda çeşitli etkinlikler yapmakta, konferans, seminer, panel ve eğlence programları düzenlemektedirler. Örneğin, Oş Oblast kütüphanesinin, büyük salonunda, haftada veya on beş günde bir konferanslar verilmiştir. Bizzat katılıp dinleme fırsatı bulduğumuz bu konferans ve seminerler, halkın hoşuna gidecek tarzda musiki, tiyatro ve esprilerle süslenmekte aralarda Hıristiyanlıkla ilgili önemli mesajlar verilmektedir.

Misyonerler tarafından, şehirlerin işlek yerlerinde kitap standları kurulmakta, “*Al götür, oku getir*” kampanyaları düzenlenmektedir. Bu stantlarda çalışanlar ise bizzat Kırgız kadın ve erkeklerdir. Yani misyonerler faaliyetlerinde yerli halkı kullanmakta, böylece daha etkili olacaklarını düşünmektedirler.

Misyonerler bölge halkının dinî ve millî bayramlarını değerlendirmeye çalışmakta, mezarlarını, kutsal dağ ve bölgelerini ziyaret ederek buralarda halkın gözüne şirin görünmeye, kültürel değerlerine sıcak baktıkları imajını vermeye gayret etmektedirler. Özellikle nevruz gibi millî bayramlarda, öğrencilerin gruplar halinde birer misyonerin eşliğinde gezdirilip eğlendirildiklerine, öğrencilere çeşitli ikramlarda bulunduğu, hediyeler verildiğine şahit olmaktadır.

Bu gün Orta Asya misyoner akınına uğramıştır, adeta bir hazine arazisi gibi parsellenmeğe çalışılmaktadır.

Misyonerler, bu bölgede yoğun olarak çalışmakta, her dilde hatta her şivede yazılmış kitaplar, dış kapağına Kur'an yazılı İnciller, içi renkli ve güzel resimlerle donatılmış Çocuk İncilleri dağıtılmaktadır.

Ayrıca misyonerler, çeşitli yöntemler kullanarak kendi inanışlarını tanıtmaya ve halkın her kesiminden insanla irtibat kurarak kendilerine çekmeye çalışmaktadırlar. Genel olarak Protestan ve Ortodoks kiliselere, Yahova Şahitlerine ve Barış Gönüllüleri'ne bağlı misyonerler, gittikleri yerlerde öncelikle etnik ve dinî bakımdan kendilerine yakın kimseler üzerinde çalışmalar yapmakta, daha sonra da yetiştirdikleri bu elemanlar aracılığıyla diğer topluluklara yönelmektedirler.

Kırgızistan'da da misyonerlerin öncelikle kendileriyle etnik ve dinî bağı bulunan insanlara yönelik olarak çalışmalarına başladıkları bilinmektedir. Örneğin, Kırgızistan'daki Alman asıllı Hıristiyanların 1988–1990 yılları arasında Almanya'ya götürülüp, buradaki Protestan misyoner okullarında yetiştirildikten sonra, Kırgızistan'a geri gönderildikleri belirtilmektedir²⁰. Bu uygulamanın, misyoner guruplar tarafından halen yaygınlaştırılarak devam ettirildiği izlenmektedir. Kırgızistan'da Hıristiyan kökenli misyoner gurupların adeta bir işbirliği ve görev dağılımı içinde buldukları gözlenmektedir. Bazı misyoner guruplar sade vatandaş üzerinde yoğunlaşırken, diğerleri devlet memurlarını, okulları hedef almakta, bunun yanında genç, yaşlı, erkek, kadın gibi halkın çeşitli kesimlerine yönelik faaliyetlerini kendi aralarında çatışmaya girmeden, seçtikleri hedef kitleler olarak belirlemektedirler. Kırgızistan'da yaşanan geçim sıkıntısı ve ekonomik zorluklar misyonerlerin faaliyetlerini kolaylaştırırken, özellikle gençlerin lüks özentileri, yabancı dil öğrenme, yurtdışına çıkma gibi istekleri misyonerlerin gençlerle irtibatına önemli bir zemin hazırlamaktadır²¹.

Kırgızistan'da misyonerlerin en önemli hedef kitlesi olarak eğitimin her kademesinde yer alan öğrenciler, özellikle de üniversite gençliği gelmektedir. Gençlere yönelik kullanılan metotların başında sosyal, akademik ve kültürel faaliyetlerin ve programların düzenlendiği bilinmektedir. Örneğin; "**Novaya Jizn i Rost**" (Yeni Yaşam ve Yetişkinlik) adlı öğrenci organizasyonu, Oş'ta dağıttıkları broşürlerde, akademik alanda, bilgisayar, İngilizce, Rusça kursları ve tartışma klüpleri oluşturmakta, çeşitli konferanslar ve seminerler; sosyal etkinlik olarak ise konser, aerobik, basketbol, eğlence, bodybulding gibi programlar düzenlemektedirler. Ayrıca gençlerle, özellikle de öğrencilerle ev gurupları ve haftalık görüşmeler yapılmakta, bu programlarda dolaylı ya da doğrudan yapılan propagandalarla Hıristiyanlık öğretilerine ve *Hıristiyanlaştırma* etkinliklerine yer verilmektedir. Bunun yanında, özellikle ailesi dağılmış, kimsesiz çocukları ve

²⁰ Bk. Erdem, *a. g. m.*, s. 31.

²¹ Bk. Erdem, *a. g. m.*, s. 40-42.

gençleri bir araya toplayarak onlara sığınacak bir yer ve yemek verilmekte, bu tür kimseler eğitime ve Hıristiyanlaştırılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca eşinden ayrılmış ya da zor durumda kalan kadınlara kucak açan "sığınma evleri" oluşturulmakta, bu evlerde onlara ekonomik destek ve moral yardım yanında, Hıristiyanlık öğretilmekte, zor durumda olan çocuklu kadınların katılımını kolaylaştırmak için sığınma evlerinin yanında kreşler de açılmaktadır. Misyonerler basın, yayın ve her türlü iletişim aracını kullanarak halkı etkilemeye çalışmakta, kiraladıkları bazı televizyon kanallarında, yüklü miktarda para vermek suretiyle, Hıristiyanlık propagandası yapmaktadırlar²².

Sonuç

Görüldüğü gibi misyonerler, Kırgızların geleneklerine bağlılığını bildikleri için, faaliyetlerinde onların kültürel dokularını, sembollerini kullanmakta, örf âdetlerine Hıristiyan unsurları sokmaya çalışmaktadırlar. Kırgız Kültürünü bu tehlikeden korumak için, bölgedeki örf âdet ve inançlar, alan araştırması usulüyle tespit edilmeli, gerçek yönüyle ortaya konmalıdır. Buna çok büyük ihtiyaç vardır. Zira Sovyetler Birliği döneminde örf âdet ve inançların içleri boşaltılmaya çalışılmış, adının bile ağza alınması yasaklanmıştır. Bu konuda derli toplu bilimsel eser yok denecek kadar azdır.

Misyonerlerin bu kitaplarda zorlama ve çarpıtma yoluyla, Hıristiyan halkların kültürü ile Kırgız kültürü arasında ilgi kurmaya çalışarak, Kırgızların aslında Hıristiyan olduklarını söyledikleri tespit edilmiştir. Bu iddianın gerçeğe hiçbir alakası yoktur. İslam'ı diğer Türk toplulukları ile birlikte kalabalık guruplar halinde benimseyen Kırgızlar da adeta İslam'la bütünleşmiş ve İslam, Kırgız medeniyetinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bundan dolayı Kırgız denildiğinde onun İslam'dan başka bir dine mensup olabileceği hiçbir zaman düşünülmemiştir.

Ancak günümüzde çeşitli nedenlere bağlı olarak başka dinlerle temasa geçen, hatta bu dinleri kabul eden Kırgızların ortaya çıktığına, ayrıca bu tür din değiştirme hadiselerinin çeşitli sosyal problemlere yol açtığına şahit olmaktayız. Sadece Kırgızistan'da değil bütün Türk Cumhuriyetlerinde yoğunlaşan misyonerlik faaliyetlerinin, dinî olmaktan çok siyasi, kültürel ve ekonomik amaçlar da taşıdığını, bu tür hareketlerin devlet ve toplulukların millî birlik ve bütünlüğüne, kültürüne ciddi tehdit oluşturduğunu göz önünde bulundurarak, Kırgız halkının birliğini, beraberliğini ve kültürünü koruyabilmek için din değiştirme olaylarının önüne geçilmesi, "meşru yollarla" Kırgızlar arasında ve bütün Türk-İslam dünyasında misyoner faaliyetlerinin ve bu faaliyetlerin etkisinin azaltılması, hatta

²² Geniş bilgi için bk. Arık, "Küreselleşme Sürecinde Kırgızistan'da Misyoner Faaliyetleri Üzerine Bir İnceleme", s. 343-344.

ortadan kaldırılması için girişimlerde bulunulması gerekmektedir.

Kırgız Cumhuriyeti'nin bu şartlarda misyonerlerle tek başına mücadele etmesi zor görünmektedir. Dolayısıyla Türkiye ticarî, siyasî, kültürel ilişkiler yanında Türk Cumhuriyetleri ile stratejik ortaklıklar da kurması ve yardım etmesi gerekir.

Özellikle buralarda din eğitimi eksikliği dikkate alınarak, sağlam kaynaklara dayalı, sağlıklı bir din anlayışının oluşturulmasına, halkın dinî bilgi eksikliğinin giderilmesine ihtiyaç vardır. Bunun için öncelikle Kırgızistan'daki Müslüman din görevlilerinin mesleki bakımdan nitelikleri artırılmalı, din görevlileri ile halk arasındaki kopukluk giderilmeli, din görevlilerinin maddi durumları ve sosyal statüleri yükseltilmelidir. Kırgızlar arasında "din eğitimi" veren yeterli ve nitelikli kurumların oluşturulmasına destek verilmeli, mevcut kurumlar ise din eğitimini günün şartlarına göre düzenleyecek niteliklere kavuşturulmalı, bu kurumlar modern anlayışla teknik ve eleman yönünden de desteklenmelidir. Bunun için Türkiye'den buralara özellikle kelam, İslam hukuku, İslam tarihi, Dinler tarihi ve çeşitli branşlarda uzman kişiler görevlendirilmeli, Diyanet'in bu bölgelere gönderdiği din görevlileri özenle seçilmeli, özel kurslardan geçirilmeli ve gittikten sonra da oradaki faaliyetleri yakından takip edilmelidir.

Zira gördüğümüz kadarıyla Türkiye'nin bu bölgelerdeki saygınlığı ve başarısı, diğer taraftan misyonerlerin başarısızlığı, Türkiye'nin iyi temsil edilmesinden geçmektedir. Dolayısıyla Türk Cumhuriyetleri'ne de mümkün olduğu kadar kimlerin ne maksatla gittikleri ve neler yaptıkları yetkili kurumlarca kontrol edilmelidir.

Misyonerlerin bölgede faaliyetlerini yürütürken maddi anlamda oldukça cömert davrandıkları dikkat çekmektedir. Gerek Diyanet Vakfı gerekse gönüllü vatandaşlarımız, bu bölgelere maddî yardımda mümkün olduğu kadar cömert davranmalıdır. Çünkü misyonerlerin bölgede en çok istismar ettikleri hususlardan biri de halkın maddî sıkıntılarıdır.

Misyonerlik faaliyetlerine karşı mücadelede başarılı olmanın yollarından biri de, bölgede çok büyük oranda eksikliği hissedilen dinî kaynakların, temel dinî eserlerin eksikliğini giderilmesidir. Dolayısıyla temel dinî eserler, Kırgızca ve diğer Türk lehçelerine çevrilerek, bölgede dağıtımı sağlanmalıdır. Misyonerlerin çocuk İncillerine karşılık, çocukların hoşuna gidecek, seviyelerine uygun resimli dinî eserler, Kur'an-ı Kerimler dağıtılmalıdır. Bölgede zaman zaman yayın yapan TRT İNT Avrasya aracılığıyla dinî filmler, çizgi filmler vb. bölge halkının dilinde yayına konmalıdır. Öteden beri inanç bakımından İslam'la kaynaşan ve hayatının her aşamasında İslamî uygulamalara ve motiflere yer

-312- K. POLAT: Misyonerlerin Kırgızistan'da Dağıttığı Bazı Kitapların Şekil ve Muhteva Açısından Değerlendirilmesi

veren Kırgızların millî aile yapısı güçlendirilmelidir. Ayrıca Kırgızların asırları kocaltan kültür unsurları canlandırılmalıdır.

KAYNAKLAR

ARIK, Durmuş, "Küreselleşme Sürecinde Kırgızistan'da Misyoner Faaliyetleri Üzerine Bir İnceleme", *Dinî Araştırmalar*, C. 6, S. 17, Eylül- Aralık 2003.

ATEŞ, Süleyman, **Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali**, Kılıç Kitabevi, Ankara, 1975.

CROLLIUS, A. Roest, "İnkültürasyon", çev. Ali İsmail Güngör, *Dinî Araştırmalar*, C.1, S. 1, Mayıs 1998.

ERDEM, Mustafa, "Misyonerlik ve Kırgızistan'da Misyoner Faaliyetler", *Dinî Araştırmalar*, C. 1, S. 3, Ocak-Nisan 1999.

ERŞAHİN, Seyfettin, III. İslam Şurasındaki Konuşması, *III. Avrasya İslam Şurası*, Ankara, 2002.

<http://www.manas.kg/index?id=124>

<http://www.manas.kg/index?id=124>.

Kitab-ı Mukaddes, Kitâb-ı Mukaddes Şirketi, İstanbul,1993.

KOCABAŞOĞLU, Uygur, *Kendi belgeleriyle Anadolu'daki Amerika*, Ankara, 1989.

KUTLU, Sönmez, "Sovyet Sonrası Dönemde Türkistan'da Misyoloji ve İnkültürasyon (Kırgızistan Örneği)", Hıristiyanlık (Dünü, Bugünü ve Geleceği), *Dinler Tarihi Araştırmaları III*, Ankara, 2002.

KÜÇÜKOĞLU, Bayram, *Türk Dünyasında Misyoner Faaliyetleri*, IQ yayınları, İstanbul, 2003.

POLAT, Kemal, *Beşikten Mezara Kırgız Türkleri'nde Gelenek ve İnanışlar*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2005.

RISBEK, *Ala Toodogu Kırk İz (Angemeler Cıynagı)*, Bişkek, 2000.

TURAPOV, Said, *Anın Atı Süyüü*, Türkiya, 1999.